



Meddelande om sammanlänkingsmål i 2014/15:FPM24 elsektorn

Miljö- och energidepartementet

2015-04-01

Dokumentbeteckning

KOM (2015) 82

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet Att nå
elsammanlänkingsmålet på 10 % Att rusta Europas elnät för 2020

Sammanfattning

Kommissionen anser att EU behöver höja sin sammanlänkingsnivå för el till 10 procent senast 2020 för att möta de energi- och klimatpolitiska utmaningarna. Målet innebär att varje medlemsstat ska ha en handelskapacitet till grannländer på motsvarande minst 10 procent av landets installerade elproduktionskapacitet. Målet ska nås genom fullt genomförande av EU:s regelverk, utnyttjande av tillgängliga finansiella instrument och genom ett förstärkt regionalt samarbete. Sverige har redan en sammanlänkingsnivå på 26 procent och uppfyller därmed redan både målet till 2020 och målsättningen om 15 procent sammanlänkningar till 2030.

Regeringen menar att utvecklingen av infrastruktur ska vara marknadsdriven och ligga i linje med vad som krävs för att hålla den globala ökningen av medeltemperaturen så långt som möjligt under två grader och att EU ska kunna nå sitt mål om att minska sina utsläpp med 80-95 procent till 2050. Regeringen anser därför att marknaden ska bära huvudansvaret för planering och finansiering av energiinfrastruktur, där kostnaderna bärs av användarna. Regeringen anser att utvecklingen av samhällsekonomiskt lönsam energiinfrastruktur kan bidra till konkurrenskraft, försörjningstrygghet och hållbarhet.

Regeringen ställer sig dock bakom ett centralt uppsatt sammanlänkingsmål om 10 procent och accepterar målsättningen om 15 procent till 2030. Detta då sammanlänkningar mellan ett antal medlemsstater är eftersatta. Det innebär i sin tur att EU riskerar att inte kunna dra nytta av samtliga

potentiella fördelar med en inre marknad för energi liksom en risk att en utbyggnad av förnybar elproduktion försvåras.

Regeringen delar kommissionens uppfattning om att en gemensam europeisk elmarknad är att eftersträva, men då måste de marknader som integreras först vara väl fungerande och vara kompatibla med varandra.

Regeringen anser att EU-lagstiftningen på området måste hinna få fullt genomslag och utvärderas innan nya initiativ tas på området. Detta är viktigt bland annat för att skapa incitament till effektiva marknadsbaserade investeringar. Vidare ställer sig regeringen positiv till kommissionens ambition att stärka regionala samarbeten inom energisektorn. När det gäller EU-stöd till energinfrastruktur anser regeringen att fokus nu bör ligga på elsektorn.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

År 2002 antog det Europeiska rådet slutsatser om ett sammanlänkningsmål inom elsektorn om tio procent. Målet innebär att varje medlemsstat ska ha en handelskapacitet till grannländer som motsvarar minst 10 procent av landets installerade elproduktionskapacitet. Europeiska rådet antog i februari 2011 slutsatser om att den inre marknaden för energi ska vara färdigställd till 2014 så att gas och elektricitet kan flöda fritt och att ingen medlemsstat efter utgången av 2015 ska vara isolerad från EU:s el- och gasnät.

Behovet av energiinfrastrukturutbyggnad har också varit en central del av diskussionen kring en europeisk försörjningstrygghetsstrategi för energi. Detta mot bakgrund av den politiska krisen i Ukraina och det ytterligare tryck denna skapat för minskat beroende av energi från tredje land. Kommissionen publicerade en strategi för ökad försörjningstrygghet (se faktagrupp 2013/14:FPM95) våren 2014 där utbyggnad av energiinfrastruktur lyfts fram och där sammanlänkningsmålet föreslås höjas till 15 procent till 2030.

I oktober 2014 antog Europeiska rådet slutsatser om att kommissionen tillsammans med medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att uppfylla sammanlänkningsmålet inom elsektorn till 2020. I slutsatserna nämns även att kommissionen ska rapportera till rådet om möjligheterna att nå målsättningen om 15 procent till 2030. Både målet till 2020 och målsättningen till 2030 ska uppnås genom projekt av gemensamt intresse (PCI – Projects of common interest). I december 2014 påbörjades arbetet med att uppdatera den unionsomfattande projektlistan med projekt av gemensamt intresse. Antagande om den nya listan planeras till november 2015. Projekt som bidrar till uppfyllnad av sammanlänkningsmålet ska då prioriteras.

Kommissionen uttrycker att EU måste komma till rätta med de splittrade nationella energimarknaderna och förändra sitt sätt att producera, transportera och använda energi. Kommissionen menar därför att ett sammanlänkingsmål om 10 procent är ett konkret steg i rätt riktning. Den betonar i sitt meddelande att ett sammanlänkat europeiskt energinät är avgörande för försörjningstryggheten, för konkurrensen på den inre marknaden och för att uppnå klimatpolitiska mål om t.ex. minskade koldioxidutsläpp. Mot den bakgrunden anser kommissionen att ansträngningar på alla nivåer krävs för att så snart som möjligt åstadkomma dessa sammanlänkningar. Kommissionen pekar på att den lagstiftnings- och finansieringsram som nyligen har införts börjar ge resultat men att det nu krävs politisk beslutsamhet från medlemsstaterna och alla övriga aktörer för att uppnå målen.

Kommissionen redogör i meddelandet för sammanlänkingsnivåerna inom EU och pekar på att tolv medlemsstater (Irland, Italien, Rumänien, Portugal, Estland, Lettland, Litauen, Förenade kungariket, Spanien, Polen, Cypern och Malta) ligger under 10 procent (för Sverige redovisas 26 procent) och slår fast att dessa därmed är isolerade från den inre elmarknaden. I det sammanhanget menar kommissionen att EU successivt skaffat sig politiska verktyg för att åtgärda brister i sammanlänkningar. Det rör exempelvis det europeiska energiprogrammet för återhämtning (EEPR) som etablerades efter den ekonomiska krisen 2008 och som investerade 650 miljoner euro i sammanlänkningar, samt Fonden för ett sammanlänkat Europa (FSE).

Inom ramen för infrastrukturförordningen (förordning EU 347/2013) identifieras projekt av gemensamt intresse. I meddelandet framgår att 52 projekt i den senaste projektlistan är sammanlänkningar. När dessa är genomförda kommer endast Cypern och Spanien att fortsatt ligga under sammanlänkingsmålet om 10 procent. Kommissionen menar därför att ansträngningarna måste trappas upp i dessa länder.

För att underlätta möjligheterna att nå målet lyfter kommissionen fram följande tre delar:

1. Genomförande av EU:s regelverk

Infrastrukturförordningen måste tillämpas fullt ut i alla medlemsstater. Kommissionen menar att förordningen underlättar genomförande av viktiga projekt bland annat genom möjligheten att fördela investeringskostnader mellan länder som gynnas av projektet och genom att den fastställer en tidsfrist på tre och ett halvt år för tillståndsförfaranden.

2. *Utnyttjande av tillgängliga finansiella instrument*

Kommissionen uppskattar att ca 35 miljarder euro i investeringar krävs för sammanlänkningar för att nå sammanlänkingsmålet. I FSE finns 5,35 miljarder euro budgeterat till energisektorn fram till 2020. Även om detta utgör en liten del av investeringsbehovet menar kommissionen att fonden kan mobilisera andra medel med hjälp av finansiella instrument. Vidare pekar kommissionen på andra finansieringsmöjligheter såsom europeiska struktur- och investeringsfonder samt förslaget om en europeisk fond för strategiska investeringar (EFSI) (se faktapromemoria 2014/15:FPM18). Målsättningen är att EFSI ska erbjuda möjligheter till kommersiell finansiering i nära samarbete med Europeiska investeringsbanken (EIB). Detta skulle kunna omfatta projekt av gemensamt intresse eller andra sammanlänkingsprojekt.

3. *Förstärkt regionalt samarbete*

Kommissionen meddelar att den avser intensifiera arbetet i de regionala grupperna som fastställs i infrastrukturförordningen. Detta innebär bland annat att samla projektansvariga för att lösa problem, samarbeta med nationella tillsynsmyndigheter och med byrån för samarbete mellan tillsynsmyndigheterna (ACER) samt att underlätta avtal mellan medlemsstater för att lösa politiska frågor. Kommissionen pekar på att nuvarande regionala samarbeten ibland kan vara otillräckligt och att det behöver stärkas. Detta bland annat för att finna innovativa tekniska lösningar, koordinera planering av nät med elproduktionsplanering och ta itu med risker rörande försörjningstrygghet. Meddelandet tar upp fyra regionala samarbeten som kommissionen anser behöver förbättras, bland annat den baltiska energimarknadens sammanlänkingsplan (BEMIP) där Sverige deltar. Strukturen för BEMIP ses nu över för att möta regionens utmaningar. Det lettiska ordförandeskapet har för avsikt att översynen ska utmynna i ett nytt samförståndsavtal under det lettiska ordförandeskapet. Kommissionen avser också att övervaka genomförandet av de regionala samarbetenas handlingsplaner. Den kommer årligen att rapportera till Europeiska rådet om genomförandet av projekt av gemensamt intresse och om framstegen för att nå målet om 10 procent sammanlänkning. Vid behov kommer kommissionen att föreslå ytterligare åtgärder för att uppnå detta mål.

Kommissionen slår också fast att fullbordandet av den inre marknaden kräver mer än 10 procent sammanlänkningar och anser därför att EU:s och medlemsstaternas insatser måste styras av behovet för medlemsstaterna att nå minst 15 procent sammanlänkning senast 2030. Samtidigt menar kommissionen att en bedömning måste göras från fall till fall beroende på medlemsstaternas geografiska läge, energimix och försörjningens struktur.

I en bilaga till meddelandet finns en lista med projekt som omfattats av stöd från det europeiska energiprogrammet för återhämtning (EEPR). Bland dessa finns Nordbalt, den nya elkabel mellan Sverige och Litauen som förväntas tas i drift vid årsskiftet 2015/2016. I bilagan finns även en lista över de projekt av gemensamt intresse som ökar sammanlänkingsgraden för de länder som i dagsläget ligger under 10 procent.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Kommissionens meddelande har inga direkta effekter på svenska regler då det saknar konkreta åtgärds-/lagstiftningsförslag.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionens meddelande har ingen omedelbar budgetkonsekvens för Sverige då det inte innehåller konkreta åtgärds-/lagstiftningsförslag. Dessutom har Sverige en sammanlänkingsnivå på 26 procent och uppfyller därmed redan både målet till 2020 och målsättningen till 2030.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen menar att utvecklingen av infrastruktur ska vara marknadsdriven och ligga i linje med vad som krävs för att hålla den globala ökningen av medeltemperaturen så långt som möjligt under två grader och att EU ska kunna nå sitt mål om att minska sina utsläpp med 80-95 procent till 2050. Regeringen anser därför att marknaden ska bära huvudansvaret för planering och finansiering av energiinfrastruktur, där kostnaderna bärs av användarna. På ett övergripande plan anser regeringen att utvecklingen av samhällsekonomiskt lönsam energiinfrastruktur kan bidra till konkurrenskraft, försörjningstrygghet och hållbarhet.

Regeringen kan dock ställa sig bakom ett centralt uppsatt sammanlänkingsmål om 10 procent och även acceptera målsättningen om 15 procent till 2030. Detta då sammanlänkningar mellan ett antal medlemsstater är eftersatta. Det innebär i sin tur att EU riskerar att inte kunna dra nytta av samtliga potentiella fördelar med en inre marknad för energi liksom en risk att en utbyggnad av förnybar elproduktion försvåras.

Regeringen delar kommissionens uppfattning om att en gemensam europeisk elmarknad är att eftersträva. Detta är viktigt för att nå EU:s energi- och klimatmål på ett kostnadseffektivt sätt. En större, väl fungerande marknad bidrar till ett mer effektivt utnyttjande av resurser och ökad konkurrens vilket

konsumenter kan dra nytta av. Vidare underlättas utbyggnad av förnybar elproduktion samtidigt som behovet av investeringar i elproduktionsanläggningar för förbrukningstoppar kan minska. Slutligen innebär en gemensam europeisk energimarknad ökad försörjningstrygghet för medlemsländerna. Regeringen noterar dock att det på vissa håll inom EU förs diskussioner om införande av åtgärder, som exempelvis kapacitetsmekanismer, som inte uppenbart ligger i linje med den inre marknaden. Regeringen anser därför att marknader som integreras först måste vara väl fungerande och vara kompatibla med varandra.

Regeringen anser vidare att en väl fungerande inre marknad för energi som skapar incitament till effektiva marknadsbaserade investeringar är grundläggande i sammanhanget eftersom det är aktörerna på elmarknaden som behöver investera i huvuddelen av den infrastruktur som krävs. För att uppnå detta är ett viktigt steg full implementering av det tredje inre marknadspaketets lagstiftning i alla medlemsländer. Regeringen anser också att denna lagstiftning, och även TEN-E lagstiftningen, måste hinna få fullt genomslag och utvärderas innan nya initiativ tas på området.

Regeringen ställer sig positiv till kommissionens ambition att stärka regionala samarbeten inom energisektorn. Detta bland annat mot bakgrund av samarbetet med våra grannländer som legat till grund för en väl fungerande nordisk elmarknad. Regeringen avser bidra till att regionala samarbeten kring elmarknadsrelaterade frågor växer fram, med syftet att få till väl fungerande marknader. Marknadsdrivna lösningar för förbrukarflexibilitet, inklusive smarta nät och smarta mätare, bör kunna utvecklas vidare.

När det gäller EU-stöd till energiinfrastruktur, exempelvis via FSE och EFSI, anser regeringen att fokus nu bör ligga på elsektorn av hållbarhetsskäl, för att göra marknaderna mer effektiva och för att möjliggöra kostnadseffektiv integration av högre andelar förnybart i linje med EU:s långsiktiga klimatmål.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Frågan om energiinfrastruktur diskuterades på TTE-rådet (energi) den 5 mars 2015. Under policydiskussionen betonade många medlemsstater vikten av sammanlänknings- och EU-finansiering genom FSE och EFSI medan andra medlemsstater betonade marknadens huvudansvar för investeringarna. Många medlemsstater underströk vikten av regionalt samarbete.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

Meddelandet har inte sänts på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Ej relevant, ej lagstiftning.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Ej relevant, ej lagstiftning.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Kommissionen kommer årligen att rapportera till Europeiska rådet om genomförandet av projekt av gemensamt intresse och om framstegen för att nå upp till sammanlänkningsmålet om 10 procent. Vid behov kommer kommissionen att föreslå ytterligare åtgärder för att uppnå detta mål.

4.2 Fackuttryck/termer

| | |
|----------------------|--|
| EEPR | Europeiska energiprogrammet för återhämtning |
| EFSI | Europeiska fonden för strategiska investeringar |
| FSE | Fonden för ett sammanlänkat Europa |
| Kapacitetsmekanismer | Särskilda betalningar utanför den ordinarie elmarknaden som syftar till att säkra att tillräcklig kapacitet alltid finns tillgänglig |
| TEN-E lagstiftningen | Det s.k. infrastrukturpaketet innehållande infrastrukturförordningen och FSE-förordningen |